

СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Стоянка Попова, д.м.,

Председател на Научно жури и изготвящ становище, съгласно Протокол №1 от 27.04.2021 г.от Първо заседание на Научното жури, назначено със Заповед № Р-109-168 от 20.04.2021г. на Ректора на МУ-Варна

Относно: Дисертационен труд на тема „Възможности за оптимизиране на сестринските грижи при пациенти на хемодиализно лечение“ за присъждане на ОНС “Доктор” на Красимира Славова Стамова

Област на висше образование: 7. Здравеопазване и спорт

Професионално направление: 7.4. Обществено здраве

Научна специалност: Управление на здравните грижи

С научен ръководител: доц. Станислава Павлова Пенева, д.м.

Данни за процедурата

Със заповед на Ректора на МУ-Варна № Р-109-85 от 24.03.2015г. Красимира Славова Стамова е зачислена като докторант на самостоятелна подготовка за присъждане на ОНС “Доктор” по научната специалност „Управление на здравните грижи“. Представен е протокол за успешно положен докторантски изпит. На основание решение на катедрен съвет на катедрата по Здравни грижи от 12.04.2021г. относно готовността за публична защита и предложение за Научно жури, ас. Красимира Стамова е отчислена с право на защита със Заповед на Ректора на МУ-Варна № 109-168 от 20.04.2021г.

Биографични данни и кариерно развитие

Ас. Красимира Стамова завършва МК на Медицински университет-Варна с ОКС „специалист” по специалност „медицинска сестра“ през 2002г. Красимира Стамова надгражда последователно ОКС „бакалавър“ по Здравни грижи през 2006г, а през 2007г. и ОКС „магистър” по Управление на здравните грижи в МУ-Варна. През 2012г. придобива специалност Първични здравни грижи. Повишава квалификацията си с участие в 15 курса.

Професионалната ѝ дейност започва като медицинска сестра в Клиника по нефрология и хемодиализа УМБАЛ „Св. Марина” гр. Варна през 2002г. По нататъшното ѝ професионално развитие е свързано със сестринското образование – от 2007г. като хоноруван преподавател, а от 2008г. като асистент към Катедра „Здравни грижи”, на Медицински Университет – Варна.

Участва в двете фази на проект на МОН „Студентски практики” като Академичен наставник (2013-2017г.), в проект „БЧК в помощ на трудовата интеграция чрез професионална квалификация на неактивни лица” (2013г.), в организацията на научни конференции, а също и медицинското осигуряване на спортни състезания.

Автор и съавтор е на 21 публикации в специализирани списания, има 32 участия с доклади в научни форуми.

Участва в курсове за повишаване на езикови, компютърни и педагогически умения.

Член е на БАПЗГ, БАОЗ и ЕУРНА.

Дисертационният труд, разработен от Ас. Красимира Стамова, е в обем от 190 страници, структуриран в 5 основни глави според стандартните изисквания на професионалното направление: Литературен обзор, Методология и организация на научното проучване, Резултати и анализи, Практически подходи за оптимизиране на сестринските грижи за пациенти на хемодиализно лечение, Изводи, препоръки и приноси. Илюстриран е богато с 82 фигури, 24 таблици и 10 приложения. Библиографската справка съдържа 187 литературни източника, от които 111 на кирилица и 76 на латиница.

Оценка на актуалността на темата.

Актуалността и значимостта на представения дисертационен труд могат да бъдат разглеждани от няколко гледни точки – нарастване броя на пациентите, нуждаещи се от хемодиализно лечение, разширяване компетенциите на медицинските сестри, повишени изисквания към качеството на здравните грижи. В този контекст проучване на възможностите за оптимизиране на сестринските грижи за пациенти на хемодиализно лечение има своите сериозни както теоретични, така и практически аспекти, което прави темата значима, актуална и дисертабилна.

Литературният обзор в тематично отношение отговаря на темата на научното изследване, а по обем е пропорционално съизмерим на представения труд. В структурно отношение включва две основни части. В първата авторката разглежда същността и историята на хемодиализното лечение, като специално се спира на внедряването в България и развитието му в кадрово, материално, нормативно и правно-етично отношение, което заслужава висока оценка. Във втората част е проучена литература, представяща сестринските грижи за пациенти на хемодиализно лечение. Авторката се спира на профила на хемодиализния пациент, който определя неговите потребности от здравни грижи и съответно изискванията към медицинските сестри, осигуряващи тези грижи. В контекста на съвременното сестринство ас. Стамова прави аналитичен обзор на литературата, разглеждаща състоянието на хемодиализните сестрински грижи у нас и добрите световни практики.

Логично структурираният литературен обзор издава компетенциите на докторантката в областта на разглеждания проблем. Той завършва с обобщения, които обосновават целта, задачите и значимостта на дисертационния труд.

Методиката и организацията на научното проучване са подробно представени. Основната цел е коректно формулирана и декомпозирана в 6 задачи, които отразяват извършената от Ас. Красимира Стамова изследователска работа. Заложени са 4 работни хипотези. Обект на проучването са 864 лица от 4 групи: медицински сестри и лекари, работещи в хемодиализни центрове, внушителен брой пациенти на хемодиализно лечение и експерти в областта, като са поставени ясни критерии за включване в проучването.

Авторката успешно прилага широк набор от методи, адекватни за постигане на целта: документален, анкета, интервю, SWOT –анализ, експеримент, дескриптивни и аналитични статистически методи. Разработен е инструментариум, включващ 6 вида въпросници, подчинени на спецификата на набираната информация от съответната група респонденти. Проучването е осъществено на територията на диализни структури към 9 Многопрофилни болници за активно лечение от Източна и Североизточна България в пет последователни етапа в периода януари, 2015- март, 2021г. Авторката е основният изследовател в проучването.

Резултатите от проучването, представени в **глава трета**, могат да се структурират в няколко подраздела:

- I. Характеристика на изследваните групи респонденти, с което авторката очертава основни черти от профила на медицинските сестри и пациентите в структурите за хемодиализно лечение (свързано със задача №1).
- II. На базата на изследваното мнение на всички участници в процеса на хемодиализното лечение (медицински сестри, лекари и пациенти) е получена информация, свързана с решаване на задачи №№ 2-4 на изследването, а именно:

- Анализирайки резултатите от анкетните проучвания се представя ролята на медицинската сестра при оказване на грижи при пациенти на хемодиализно лечение и нейната значимост в този процес.

- Представени са специфичните дейности на медицинската сестра, работеща в отделение по хемодиализа и произтичащата от тях необходимост от нормативната им регулация. Изпъква необходимостта от допълнително обучение и придобиване на професионални компетенции, свързани със спецификата на дейността.

- Специално внимание е отделено на качеството на хемодиализните сестрински грижи и свързаната с това удовлетвореност на пациентите. Освен техническите умения, високо оценени от пациентите са комуникативните умения („психологическата подкрепа”, „обучение на пациента и близките”, „предоставяне на повече информация”, които да са акцент в допълнителната квалификация на м.с. Обсъждат се най-често допускани грешки в работата на медицинската сестра в хемодиализна структура, както и възможностите за подобряване качеството на здравните грижи. Открива се връзка с продължителността на трудовия стаж и образователната степен.

- Подробно е разгледан процесът на адаптация на медицинската сестра към работа в хемодиализна структура, който е определен като „неоправдано дълъг” и фактор за оптимизиране на сестринските грижи, както и определящ успеха на по-нататъшна работа и удовлетвореност на медицинските сестри.

- III. На базата на ЛО и резултатите от проучването е направен изчерпателен SWOT анализ на състоянието на хемодиализните сестрински грижи в Република България.

Цялостният анализ на получените резултати насочва докторантката към разработване на „практически подходи” за оптимизиране на сестринските грижи при пациенти на хемодиализно лечение (изпълнение на задачи №№ 5 и 6), представени в **Четвърта глава**. Разработени, дискутирани с представителите на групата „експерти” и предложени са следните инструменти: „Чек-лист за хемодиализни сестрински дейности”, Чек-лист за безопасна сестринска грижа при пациенти на хемодиализно лечение”, „Модел за успешна адаптация за работа в хемодиализна структура”, Програма на избираема учебна дисциплина „Мениджмънт на хемодиализните грижи” за специалност УЗГ, ОКС „бакалавър”. Дисертантката не се е задоволила само с предложение на посочените подходи, но провежда и експеримент за практическото им приложение, което заслужава висока оценка. Проведеният експеримент потвърждава тяхната ефективност.

Обсъждането на резултатите от осъщественото проучване позволява извличане на изводи, систематизирани в 8 точки, които дават отговор на предварително заложените четирите хипотези и служат като основание за формулиране на **препоръки**, насочени към

Българската асоциация на професионалистите по здравни грижи и Министерство на здравеопазването.

Справката за приносите, представена с дисертационния труд, отразява обективно реалните достижения на автора. Те са с теоретико-познавателен и практико-приложен характер, които приемам.

Във връзка с дисертационния труд докторантката е представила три **публикации** в списание „Варненски медицински форум“ (2014, 2020, 2021г.), отразяващи съответните етапи от провеждане на проучването, като една от тях е представена на научна конференция.

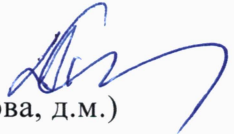
Авторефератът е подготвен е в обем от 76 стандартни страници и е съставен от части, които представят структурата и съдържанието, изводи, приноси и препоръки на дисертационния труд, както и публикациите, свързани с него.

Бележките ми към дисертационния труд са по отношение на текстове, които биха могли да претърпят стилова редакция, както и допуснати технически грешки, основно в Автореферата.

Заклучение. Дисертантката е изпълнила всички дейности, предвидени в индивидуалния учебен план, получила е положителни атестационни оценки за всички академични години на докторантурата. Представен е дисертационен труд в завършен и добре оформен вид, бв който прозира не само теоретичната подготовка на Красимира Стамова, но и личното отношение и интерес към дисертационната тема, несъмнено определено от професионалния ѝ старт именно в Клиниката по нефрология и хемодиализа, практикувайки сестрински грижи за пациенти на хемодиализно лечение в продължение на 6 години. Дисертантката демонстрира владееене на метерията, умения за прилагане на методологията на научно-изследователската работа, разработване на инструментариум, което е и една от целите на докторантското обучение, което тя е изпълнила.

Всичко това ми дава безспорни основания да дам **положителна оценка и вот за присъждане на ас. Красимира Славова Стамова на научната и образователна степен „Доктор“ по научната специалност „Управление на здравните грижи“.**

06.07.2021г

Изготвил становището:
(проф. д-р Стоянка Попова, д.м.)